

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kansaneläkeindeksin soveltamisesta vuonna 2010

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki kansaneläkeindeksin soveltamisesta vuonna 2010. Ennakoarvioiden mukaan vuoden 2010 kansaneläkeindeksin pistelukua joudutaisiin hintatason alentumisen vuoksi alentamaan. Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien rahamäärien alentamisen estämiseksi ehdotetaan, että kansaneläkeindeksin pistelukuna käytettäisiin vuonna 2010 poikkeuksellisesti samaa pistelukua kuin vuonna 2009. Pisteluku olisi 1502.

Ehdotettu laki koskisi kansaneläkkeitä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen mää-

rään. Tällaisia muita etuuksia ovat muun muassa vammaisetuudet, rintamalisät, työtömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja lapsikorotus sekä toimeentulotuki. Esitys koskisi myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määrääytymisperusteita, kuten eläkkeensaajan asumistuen omavastuiden ja lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila.....	3
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	4
3. Esityksen vaikutukset.....	5
3.1. Taloudelliset vaikutukset	5
3.2. Vaikutukset etuudensaajien asemaan	6
4. Asian valmistelu	7
5. Riippuvuus muista esityksistä.....	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	8
2. Voimaantulo	8
LAKIEHDOTUS.....	9
kansaneläkeindeksin soveltamisesta vuonna 2010.....	9

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Kansaneläkelain (568/2007) mukaisen kansaneläkejärjestelmän tehtävänä on turvata Suomessa asuvan henkilön toimeentulo silloin, kun eläkkeensaajalla ei ole oikeutta työtai yrittäjäeläkkeeseen tai kun tämän ansi-eläkkeen määrä jää vähäiseksi. Kansaneläkkeiden määrää tarkistetaan vuosittain ottamalla huomioon vuoden aikana tapahtunut hintatason muutos. Kansaneläkkeiden indeksitarkistuksella turvataan eläkkeen ostovoiman säilyminen.

Kansaneläkkeiden indeksitarkistuksesta säädetään kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001; indeksilaki). Indeksilain mukaan kansaneläkelain mukaiset etuudet ja niiden määräytymisperusteet sidotaan hintatason muutoksiin. Kansaneläkeindeksin pisteluku määrätään vuosittain vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien eli heinäsyyskuun elinkustannusindeksin pistelukujen keskiarvon perusteella. Tämä keskiarvo jaetaan indeksilaissa säädetyllä luvulla 1,16.

Kansaneläkelaitoksen tulee indeksilain mukaan vahvistaa seuraavan kalenterivuoden kansaneläkeindeksin pisteluku viimeistään lokakuun loppuun mennessä. Kansaneläkeindeksi on käytännössä vahvistettu lokakuun puolivälissä sen jälkeen, kun syyskuun elinkustannusindeksi on julkistettu.

Indeksilain mukaan kansaneläkelaisissa olevat rahamäärät tarkistetaan siinä suhteessa kuin kansaneläkeindeksin pisteluku on muuttunut siitä indeksin pisteluvusta, jonka mukaisesti nämä rahamäärät on määritelty kansaneläkelaisissa. Maksussa olevat kansaneläkkeet tarkistetaan vastaavasti siinä suhteessa, kuin kansaneläkeindeksin pisteluku on muut-

tunut eläkettä määrättäessä voimassa olleesta pisteluvusta. Eri etuuslakeihin on otettu erikseen säännös siitä, että laissa olevia rahamääriä tarkistetaan siten kuin indeksilaissa säädetään tai että etuuden määrä määräytyy kansaneläkkeen määrän perusteella.

Kansaneläkkeisiin, perhe-eläkkeisiin ja kansaneläkkeen lapsikorotukseen tehdään indeksitarkistus tammikuun alussa. Myös kansaneläkelain voimaanpanosta annetun lain (569/2007) mukaiset eläkkeet, vammaisuuksista annetun lain (570/2007) mukaiset vammaisuuksit, rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukainen rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä sekä ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukainen rintamalisä tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti. Vastaavalla tavalla tehdään indeksitarkistus eräiden pitkäaikaisesti työttöminä olleiden henkilöiden eläketuesta annetun lain (39/2005) mukaiseen pitkäaikaistyöttömän eläketukeen ja maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaiseen maahanmuuttajan erityistukeen. Pitkäaikaistyöttömien eläketukeen vuonna 2010 tehtävä indeksin tarkistus ei kuitenkaan enää vaikuta, sillä viimeisetkin tukea saavat siirtyvät vanhuuseläkkeelle vuonna 2009.

Kansaneläkeindeksin muutosten perusteella tehdään indeksitarkistus työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen peruspäivärahan sekä työmarkkinatuen ja lapsikorotuksen määrään. Peruspäivärahan suuruus vaikuttaa osittain myös ansiopäivärahaan. Työttömyysturvan koulutusetuuksien sekä vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen suuruus on sidottu työttömyyspäivärahan määrään. Lisäksi julkisesta työvoimapolve-

lusta annetun lain (1295/2002) mukainen työllistämistuen perustuki on peruspäivärahan suuruinen.

Kansaneläkkeen määrään sidottuja etuuksia ovat sotilasavustuslain (781/1993) mukainen sotilasavustuksen perusavustus ja toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukainen toimeentulotuen perusosa. Niiden määrää tarkistetaan kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti samoin kuin maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaisen sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosaa sekä maatalousyrittäjän luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaista luopumistuen täydennysosaa.

Eläkkeensaajalle maksettavan eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaisen asumistuen määrää ei tarkisteta kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti, mutta osa asumistuen määräytymisperusteista, kuten asumiskustannusten omavastuut sekä tulo- ja omaisuusrajat, tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksin pisteluvun muutoksen mukaisesti. Sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisen lääkekorvauksen vuotuisen omavastuun määrä on sidottu kansaneläkeindeksiin samoin kuin Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukainen työtulojen yhteensovituksessa sovellettava tuloraja.

Oikeusministeriö tarkistaa asetuksella vuosittain ulosottoakaassa (705/2007) säädetyin ulosotossa sovellettavan velallisen suojaosuuden määrän sekä yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tarkoitettua velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevan rahamäärän siten kuin indeksilaissa säädetään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisen maksukaton rahamäärää sekä omaishoitajan vapaan ajalta annettavia palveluja koskevaa maksun enimmäismäärää tarkistetaan joka toinen vuosi kansaneläkeindeksin muutoksen mukaisesti. Vastaavalla tavalla tarkistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa asetuksessa (912/1992) olevia rahamääriä. Ensimmäiset indeksitarkis-

tukset tehdään asiakasmaksujen perusteisiin vuoden 2009 alun kansaneläkeindeksin perusteella vuoden 2010 alusta. Seuraavan keran rahamääriä tarkistetaan vuoden 2011 tammikuun kansaneläkeindeksin perusteella siten, että uudet maksut tulevat voimaan vuoden 2012 alusta.

Tuloverolaissa (1535/1992) säädetyin valtionverotuksen sekä kunnallisverotuksen täyden eläketulovähennyksen määrä määritellään yksinäiselle henkilölle maksettavan täyden kansaneläkkeen määrän perusteella.

Elatustukilaissa (580/2008) säädettyjen Kansaneläkelaitoksen myöntämien elatustukien määrä on sidottu hintatason muutoksiin siten kuin eräiden elatusapujen sitomisesta elinkustannusindeksiin annetussa laissa (583/2008) säädetään. Mainitun lain mukaan elatustukea korotetaan elinkustannusindeksin nousua vastaavasti. Laissa ei ole kytkentää kansaneläkeindeksiin.

Vuodelle 2009 kansaneläkeindeksin pisteluvuksi on vahvistettu 1502. Hintojen kehityksestä tehdyn ennakoarvion perusteella oletetaan, että kansaneläkeindeksin pisteluku vuonna 2010 tulisi olemaan alempi kuin vuonna 2009. Vuoden 2009 heinä–syyskuun elinkustannusindeksien keskiarvon arvioidaan alenevan 0,7 prosenttia edellisen vuoden vastaavan ajankohdan keskiarvoon verrattuna. Tämän perusteella kansaneläkeindeksin pisteluvuksi vuonna 2010 tulisi 1491, mikä olisi 11 pistettä alempi kuin kuluvan vuoden kansaneläkeindeksi.

Yksinäisen henkilön täyden kansaneläkkeen määrä on tällä hetkellä 584,13 euroa kuukaudessa. Kansaneläkeindeksin pistelukua 1491 vastaava täyden kansaneläkkeen määrä olisi 579,85 euroa. Jos kansaneläkkeitä tarkistettaisiin ennakoarvion mukaisen kansaneläkeindeksin pisteluvun 1491 perusteella, yksinäisen henkilön täysi kansaneläke alenisi vuoden 2010 alusta 4,28 euroa kuukaudessa. Myös muihin kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin ja etuuksien indeksidonnaisiin määräytymisperusteisiin tulisi ensi vuoden alusta 0,7 prosentin alennus.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen

hallitusohjelman mukaan vuoden 2009 loppuun mennessä valmistellaan kaikkein pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentulon nykyistä paremmin turvaava malli. Hallitus sopi tammikuussa 2009 käymässä neuvottelussa, että uusi takuueläke otetaan käyttöön 1 päivänä maaliskuuta 2011. Takuueläke tuo parannusta pienimpiä eläkkeitä saavien taloudelliseen tilanteeseen. Kansaneläkkeiden alentaminen ennen takuueläkkeen käyttöönottoa olisi ristiriidassa pienimpiä eläkkeitä saavien toimeentulon parantamista koskevan tavoitteen kanssa.

Esityksen tavoitteena on estää kansaneläkeindeksiin tai muuten kansaneläkkeen määrään sidottujen etuuksien nimellishintaisen tason alentuminen nykyisessä poikkeuksellisessa hinta- ja taloustilanteessa. Perusturvetuuksien merkitys korostuu taloudellisen taantumien aikana. Työttömien määrän ennakoitaan edelleen kasvavan vuonna 2010, mikä lisää työttömyysetuuksia ja toimeentulotukea saavien määrää. Työttömien perusturva turvaavien etuuksien alentaminen ei olisi nykyisessä taloudellisessa tilanteessa perusteltua.

Elinkustannusindeksin pisteluku on ollut koko alkuvuoden 2009 alemmalla tasolla verrattuna edellisvuoden heinä- syyskuun keskiarvoon. Hintatason alentumisen arvioidaan hidastuvan vuoden 2009 loppupuolella, minkä jälkeen hintatason arvioidaan kääntyvän jälleen nousuun. Jos kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia alennettaisiin vuoden 2010 alussa 0,7 prosenttia, alennukset ajoittuisivat aikaan, jolloin hintataso kääntyy tai on jo kääntynyt nousuun. Tämä lisäisi nykyisessä taloustilanteessa edelleen toimeentulotuen tarvetta.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että kansaneläkeindeksin pistelukua ei alennettaisi vuoden 2010 alussa. Indeksilaista poiketen säädettäisiin, että vuonna 2010 sovelletaan samaa kansaneläkeindeksin pistelukua kuin vuonna 2009. Vuonna 2010 tulisi siten sovellettavaksi kansaneläkeindeksin pisteluku 1502. Täyden kansaneläkkeen määrä olisi vuonna 2010 sama kuin kuluvana vuonna, yksinäisellä henkilöllä 584,13 euroa ja puolisoilla 518,12 euroa kuukaudessa. Myös muiden kansaneläkeindeksiin tai kansaneläkkeen määrään sidottujen etuuksien alen-

tuminen 0,7 prosentilla estettäisiin.

Vuonna 2011 sovellettava kansaneläkeindeksin pisteluku määrättäisiin voimassa olevan indeksilain mukaisesti.

Ehdotettua lakia sovellettaisiin kaikkiin kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin, kansaneläkkeen määrään muulla tavoin sidottuihin etuuksiin sekä etuuksien kansaneläkeindeksiin sidottuihin määräytymisperusteisiin. Laki koskisi siten kansaneläkkeitä, kansaneläkelain mukaisia perhe-eläkkeitä ja lapsikorotusta, vammaisuuksia, rintamalisää, ylimääräistä rintamalisää, työttömyysturvallain mukaista peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, lapsikorotusta ja koulutusetuuksia, vuorottelukorvausta, työllistämistuen perustukea sekä maahanmuuttajan erityistukea.

Ehdotetulla lailla vahvistettavaa kansaneläkeindeksiä sovellettaisiin myös sotilasavustuksen perusavustuksiin, toimeentulotuen perusosaan, sukupolvenvaihdoseläkkeen täydennysosaan ja luopumistuen täydennysosaan. Ennallaan pysyisivät eläketulovähennysten määrät, kansaneläkeindeksiin sidotut eläkkeensaajan asumistuen määräytymisperusteet, sairausvakuutuksen lääkekorvausten vuotuisen omavastuun määrä sekä työtulojen raja, jota sovelletaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahan yhteensovituksessa.

Myös ulosotossa sovellettavan velallisen suojaosuuden määrään sekä velkajärjestelyssä olevan velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena olevaan määrään tulitaisiin soveltamaan ehdotettua lakia. Sovellettavista euromääräistä oikeusministeriö säätää tarkemmin asetuksella.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen arvioidaan lisäävän valtion ja kuntien kustannuksia yhteensä noin 33,1 miljoonaa euroa vuonna 2010. Valtion rahoittamat etuusmenot kasvaisivat yhteensä noin 32,8 miljoonaa euroa ja kuntien rahoittamat toimeentulomenot noin 0,3 miljoonaa euroa. Valtion verotulojen arvioidaan alenevan eläketulovähennysten ennallaan pysymisen vuoksi vajaat 10 miljoonaa euroa ja kunnan verotulojen noin 20 miljoonaa euroa.

Taulukko Esityksen vaikutukset etuuksiin sekä valtion rahoitusosuuteen

	Vaikutus	
	etuuteen kuukausitasolla, e/kk	valtion rahoitusosuuteen, milj. euroa
kansaneläke		
- yksinäinen	4,28	
- naimisissa	3,79	17,7
rintamalisä	0,15	0,4
vammaistuki		
- perusvammaistuki	0,63	
- korotettu vammaistuki	1,46	
- ylin vammaistuki	2,84	0,8
eläkettä saavan hoitotuki		
- perushoitotuki	0,42	
- korotettu hoitotuki	1,05	
- ylin hoitotuki	2,21	2,9
peruspäiväraha ja ansiopäivärahan perusosa	3,87	5,8
työmarkkinatuki	3,87	5,9
työttömien koulutusetuudet	3,87	0,7
työttömyysturvan lapsikorotukset		
- yksi lapsi	0,90	
- kaksi lasta	1,08	
- kolme lasta	1,29	1,2
maahanmuuttajan erityistuki		
- yksinäinen	4,28	
- naimisissa	3,79	0,2
sotilasavustus	vähäinen	vähäinen
toimeentulotuen perusosa		
- yksinäinen	3,06	
- puoliso	2,60	0,3
sukupolvenvaihdoseläkkeet ja luopumistuki	~ 1,6	0,3

Suurimmat vuotuiset valtion menojen lisäykset aiheutuisivat kansaneläkkeistä noin 17,7 miljoonaa euroa sekä työttömyysturvamenoista yhteensä noin 13,6 miljoonaa euroa.

Lääkekorvausten vuotuisen omavastuun ja eläkkeensaajan asumistuen indeksisidonnaisen myöntämisperusteiden pysyessä ennallaan

valtion rahoittamien menojen arvioidaan alenevan yhteensä noin 4 miljoonaa euroa.

3.2. Vaikutukset etuudensaajien asemaan

Esityksellä estettäisiin kansaneläkeindeksiin tai kansaneläkkeen määrään sidottujen etuuksien alentuminen. Vaikutus on suurin

yksinäisen kansaneläkkeensaajan eläkkeen määrässä, 4,28 euroa kuukaudessa. Vuonna 2010 kansaneläkettä saavia arvioidaan olevan noin 671 000, joista täyttä kansaneläkettä saavia on noin 91 000. Edellä olevassa taulukossa on arvioitu etuuskohtaisesti myös esityksen vaikutuksia etuudensaajan tuen määrään.

Etuuden määräytymisperusteet eivät minäkään etuuden osalta muuttuisi nykyistä tiukemmiksi. Esimerkiksi eläkkeensaajan asumistukea saavan indeksisidonnaiset määräytymisperusteet pysyisivät ennallaan. Vaikka eläkkeensaajan asumistuen indeksiin sidotut määräytymisperusteet eivät esityksen johdosta lievenisi, asumistuessa hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärää tullaan kuitenkin todennäköisesti korottamaan vuokrien

kohoamisen perusteella myöhemmin annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Esitystä valmisteltaessa on kuultu Kansaneläkelaitosta, valtionvarainministeriötä, oikeusministeriötä, työvoima- ja elinkeinoministeriötä, maa- ja metsätalousministeriötä ja Suomen Kuntaliittoa.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT**1. Lakiehdotuksen perustelut**

1 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, kuinka kansaneläkeindeksi määrätään vuodelle 2010 sekä siitä, missä tapauksissa poikkeuksellista indeksiä sovelletaan. Vuonna 2010 tultaisiin soveltamaan vuodelle 2009 vahvistettua kansaneläkeindeksin pistelukua 1502. Sitä sovellettaisiin niihin rahamääriin, jotka on kansaneläkeläissa säädetty tarkistettavaksi siten kuin indeksilaissa säädetään. Kansaneläkeläissa olevien rahamäärien lisäksi kansaneläkeindeksin pistelukua 1502 sovellettaisiin vuonna 2010 myös muissa laeissa oleviin ra-

hamääriin, jotka on kyseisissä laeissa olevien säännösten perusteella sidottu kansaneläkeindeksiin suoraan tai kansaneläkkeen määrän kautta.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

kansaneläkeindeksin soveltamisesta vuonna 2010

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sen estämättä, mitä kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään, kansaneläkelaisissa (568/2007) tai muussa laissa säädettyihin, kansaneläkeindeksiin tai kansaneläkkeen määrään sidottuihin euromääriin sovelletaan vuonna 2010 sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2009 tammikuussa maksettavina olleiden kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Liisa Hyssälä*